

grow in'

zrno po zrno...

Sadržaj

Uvod

- O GrowIn' -u 2
- Hajde da uzgajamo 3
- Činjenice i brojke 5

Vreme za uzgajanje

- Korisni saveti za GrowIn' 6
- Vremena uzgajanja 7

Opisi

- Zelena salata 8
- Spanać 9
- Krastavac 11
- Boranija 12
- Krompir 13
- Crni luk 14
- Paradajz 15

Praktičan rad

- Sejanje 17
- Presađivanje biljaka 18
- Pravljenje glistenjaka 20
- Uzgoj u gumama 22

Dobrodošli

„GrowIn' - zrno po zrno“ je zelena inicijativa koju je pokrenuo AYUDH kako bi ohrabrio mlade da uzgajaju svoju hranu, gde god da nađu mesto za to. Putem onlajn platforme www.ayudh.eu/growin i lokalnih kurseva, mladi uče kako da iskoriste svaki komad zemlje za uzgajanje povrća, bilo da je u pitanju balkon u gradu, prozor ili bašta.

Cilj „GrowIn' – zrno po zrno“ je gajiti zdravo, organsko i lokalno povrće čime se smanjuje ekološki otisak ljudi na Zemlji, a oni se ponovo povezuju sa prirodom.

GrowIn' inicijative pokrenute su u Evropi, SAD i Indiji i oslanjaju se na lokalne grupe volontera. U Srbiji, GrowIn' inicijativu pokrenulo je udruženje građana „Ama – Centar za negu čoveka i prirode.“

Pokret AYUDH podržava Evropska Komisija kroz svoj program "Youth in Action".

Hajde da uzgajamo...

Nekada davno, iza sedam gora, iza sedam mora, živio je učitelj. Jednoga dana, ušao je u učionicu i rekao svojim učenicima da nacrtaju ribu. Oni su nacrtali pravougaonik. Jedina riba koju su videli u životu bila je ona koju su jeli, a takva riba je uvek bila isphovana u obliku pravougaonika. Neverovatna stvar u vezi sa ovom pričom je to što je istinita! Ovo bi moglo i nama da se dogodi, uskoro. To „daleko mesto“ gde se radnja priče dešava lako može biti naš komšiluk, a dete naše.

Da li zaista znate kako se proizvodi naša hrana? Da li se to što jedemo tiče nas samih?

Zato želimo da gajamo svoju hranu. U gradovima, stanovima, na simsu prozora. Takođe, želimo da postanemo do-

bri ljude koji preispituju svoje društveno okruženje. Počevši od naših sopstvenih života, promene je moguće donositi na dnevnoj bazi.

Zato se udružujemo. Od Južne Indije do Kalifornije, od predgrada Pariza do centra Londona, počinjemo da ozelenjamo naše domove i punimo svoje tanjire. Eksperimentisanje, razmenjivanje ideja i informacija sa drugima čini ceo proces živim i veselim. GrowIn' tehnike prikazane na našem sajtu (www.ayudh.eu/growin) objašnjene od strane profesionalaca na našim radionicama, osmišljene su tako da budu dostupne i razumljive svima.

Biljka koja raste znači mnogo više od svih reči ovog sveta. Pokušajte i uverite se i sami.

Činjenice i brojke

1 Ako uzmete u obzir transport i proces pakovanja flaširane vode, popiti jednu bocu flaširane vode u Evropi košta kao da ste potrošili 33 cl nafte.

1 flaša vode

33 cl nafte

Izvor: Niels Jungbluth (2007)

→ **Jedite lokalno uzgajanu hranu i izbegavajte pakovane proizvode**

2 Crveno meso je hrana koja ima najveći uticaj na globalno zagrevanje. Da bi se proizveo 1 kg govedine potroši se 15.500 litara vode i "proizvede" 36,4 kg ugljen dioksida (CO₂).

1 kg govedine

15.500 litara vode

36,4 kg of CO₂

→ **Smanjite potrošnju mesa.**

Izvori: New Scientist, 19. jul 2007; Chapagain, A.K. and Hoekstra, A.Y. (2004) UNESCO-IIHE

U ovom trenutku, najveća pretnja čovečanstvu nije treći svetski rat, već narušavanje harmonije Prirode i naše sve dublje odvajanje od Nje. Kada živimo u skladu sa Prirodom, imamo snage da prevaziđemo sve krize. Baš kao što dete duguje život svojoj majci, tako i svi mi treba da osećamo obavezu i odgovornost prema našoj Majci Prirodi.

Čak i ako imamo samo komadić zemlje, treba da na njemu uzgajamo više vrsta povrća, koristeći organsko đubrivo. Ova povezanost s Prirodom daće nam novu vitalnost.“

-Anna-

Korisni saveti za GrowIn'

1 Biljke će prestati da rastu kada temperatura padne ispod 6 stepeni Celzijusa. Imajte ovo na umu kada planirate svoju baštu ili uzgajanje u posudama, naročito ako su zime hladne. Kada je reč o dvogodišnjim biljkama, ovo je naročito dobro znati zato što će te biljke prestati da rastu tokom zime. Veličina koju su dostigle ove biljke tokom sezone je važna, jer što je veća biljka, to je veća i njena šansa da preživi zimu.

2 Plevite korov oko svojih biljaka kako biste im pomogli da rastu. Korov se prirodno nadmeće sa vašim biljkama za hranjive sastojke. Ako redovno plevite korov, vaša biljka će imati više prostora i hrane da se razvije u zdravu biljku. Pokrivajte zemljište oko biljaka prirodnim materijalima (slamom, kartonom) da se ne bi isušilo.

3 Ako je moguće, zasadite svoje biljke tako da gledaju na jug. Ako to nije moguće, dajte prednost zapadnoj ili istočnoj orijentaciji u odnosu na severnu. Biljke okrenute ka severu slabije se razvijaju zbog nedostatka sunčeve svetlosti.

4 Naravno da je važno da zalivate svoje biljke. Naročito ako ih gajite u posudama. Vodite računa da ih ne udavite! Obratite pažnju na površinu tla: Iako ona može biti suva, sloj zemljišta ispod može biti vlažan. Zato je dobro da uvek stavite prst u zemlju i na taj način proverite. Ako je donji sloj vlažan, sačekajte sa zalivanjem.

Vremena uzgajanja

Povrće	Setva	Rasađivanje	Berba
Zelena salata	cele godine	cele godine	cele godine
Spanać	cele godine	cele godine	cele godine
Krompir	april/maj	–	mladi: jun/jul glavna berba: septembar/oktobar
Crni luk	u zatvorenom: januar na otvorenom: feb – april	proleće (kao arpadžik)	mladi: maj zaglavičen: avgust - oktobar
Paradajz	u zatvorenom: januar – maj na otvorenom: april/maj	maj – avgust	jul – oktobar
Mahunarke	maj – jul	–	jul – oktobar
Krastavac	u zatvorenom: mart – maj na otvorenom: maj	–	jul – septembar

Dodatne informacije u vezi sa gajenjem povrća, kao i iskustva naših baštovana potražite na veb-sajtovima www.bastaliste.org i www.ayudh.eu/growin.

Uzgoj zelene salate

Porodica: Asteraceae

Povrće koje pripada ovoj porodici su cikorija, endivija, beli koren (skorzonera) i zelena salata. Sve one, gaje se na isti način. Ova porodica je u srodstvu sa maslačkom. Orijentalno zeleno povrće poput slačice (senf) i rukole, kao i većina kineskog lisnatog povrća (np. Misuna) pripada porodici Brassica, ali se obično jedu zajedno sa zelenom salatom. Iako slično izgledaju, pripadaju različitim porodicama i zato imaju različito mesto u plodoredu.

Zemljište, setva i sadnja

Zelena salata voli neutralno (pH 6,5), bogato zemljište koje se lako drenira. Takođe, dobro je dodati kompost da bi se zadržala vlaga u zemljištu. Zelena salata može se uzga-

jati i u područjima hladne klime. Ako je previše toplo, ona zaustavi svoj rast i prevremeno razvije seme ("baci u seme") čime se završava njen životni vek. Kada sejete zelenu salatu, u početku joj nije potrebno mnogo zemlje, pa se tako može sejati i u manjim posudama. Kada biljka dostigne visinu od oko 5 cm, potrebno je presaditi je na trajno mesto. Udaljenost između biljaka treba da bude 20 cm. Zelena salata može se sejati tokom cele godine, ili bar na dva-tri meseca.

Berba

Zelena salata bere se tokom cele godine. Berite pojedinačne listove sa različitih biljaka, u smeru od osnove stabljike ka vrhu.

Štetočine i bolesti

Pošto zelena salata brzo raste, na nju ne utiče mnogo toga. Osim puževa koji je obožavaju. Jezerce sa žabama tu može biti od pomoći. Postoje takođe i kuglice koje sadrže jone gvožđa i koje su bezopasne za sve ostale vrste životinja osim puževa i dozvoljene su u organskoj proizvodnji. One se mogu koristiti da bi se puževi držali pod kontrolom. Koristite ih naročito dok su biljke još mlade, jer su tada najosetljivije na puževe. Molimo vas da ne koristite hemijske kuglice za puževe. One su se pokazale kao vrlo opasne. Još jedno rešenje je da se puževi skidaju ručno sa salate noću uz pomoć baterijske lampe.

Uzgoj spanaća

Porodica: Chenopodiaceae

Povrtnarske kulture koje pripadaju ovoj porodici su cvekla, blitva i spanać. Sve se one uzgajaju na isti način. Spanać je vrlo hranjivo povrće, ali se ne sme jesti u velikoj količini, jer može izazvati trovanje oksalnom kiselinom.

Vrste spanaća

Postoje tri vrste spanaća: običan spanać, višegodišnji spanać i novozelandski. Višegodišnji spanać raste svake godine i to ga čini lakšim za uzgajanje od običnog spanaća. Ali na žalost, nije tako ukusan kao obični. Spanać sa Novog Zelanda je prikladniji za

topliju klimu jer ne prelazi u seme tako brzo kao običan. Može se gajiti i u predelima sa hladnijom klimom. Novozelandski spanać nema visok sadržaj oksalne kiseline kao što ima obični spanać.

Zemlja, sejanje i sadnja

Spanać voli neutralno zemljište (pH 6,5). Takođe mu prija i dodavanje komposta. Pokrivanje zemlje oko njega slamom (malčiranje) korisno je kako bi se usporilo isparavanje vode iz zemljišta i time pomoglo da spanać ne krene prerano u seme. To se obično dešava za vreme suša, pa održavanje vlažnosti tla pomaže da se ovo spreči.

Spanać može da se seje u posude i rasiadi kada dostigne visinu od 5 cm. Razmak između biljaka na mestu trajne sadnje trebalo bi da bude 20 cm. Spanać može da se seje tokom cele godine. Ne zaboravite da biljkama omogućite da očvrstu pre nego što ih iznesete napolje, jer u proleće tempe-

rature mogu biti još uvek prilično niske. Spanać posejan u proleće i ubran u leto ima više oksalata nego onaj posejan u avgustu i ubran u jesen ili rano proleće.

Berba

Spanać se može brati tokom cele godine tako što se pojedinačno beru listovi sa različitih stabljika, počevši od osnove stabljike.

Štetočine i bolesti

Spanać je otporan na praktično sve bolesti. Jedini problem koji se može javiti je buđ i to kada je klima topla i vlažna. Ako se ovo dogodi, najbolje je da odstranite postojeće biljke i posejete spanać ponovo.

„...Ne ljubav prema biljkama, već egoistična želja da se ima više, je ono što nagoni čoveka da koristi veštačka đubriva i hemijske pesticide. Balon se može naduvati samo do određene mere, posle čega puca. Isto tako, i seme ima ograničen prinos. Ako ovo ne uzmemo u obzir i pokušamo da veštački povećamo njegov kapacitet razvoja, snaga i kvalitet semena biće ozbiljno ugroženi. Ono čak može štetiti onima koji ga budu jeli.

Nekada ranije, voda i prirodno đubrivo bili su dovoljni. Stvari su danas potpuno drugačije. Pesticidi i veštačko đubrivo postali su bitna stavka u našoj poljoprivredi i to do te mere da je imuni sistem biljaka i njihovog semena izgubio sposobnost da se brani od bolesti. Nasuprot tome, tehnike prirodnog uzgajanja pojačavaju otpornost na bolesti.“

-Anna-

Uzgoj krastavca

Porodica: Cucurbits

Povrće koje pripada ovoj porodici je: krastavac, tikvica, tikva i bundeva. Krastavac se može gajiti u zatvorenom i na otvorenom prostoru.

Zemljište, sejanje i sadenje

Za uzgoj krastavaca potrebna je zemlja neutralne pH vrednosti (6.5), bogata hranljivim sastojcima. Zbog toga je poželjno imati dobro prevrelog komposta. Glistenjak je idealan, ali može da posluži i stajnjak. Krastavac voli vlažnu, ali dobro ocedenu zemlju.

Temperatura tokom uzgoja krastavaca

ne bi trebalo da pada ispod 21 stepena celzijusa preko dana. Seje se direktno u trajne leje ili saksije. Saksije bi trebalo da budu oko 50 x 50 cm. Semenke postavljajte vertikalno, vrhom uperenim nagore. U suprotnom, voda će se skupljati na semenu i istrulice. Krastavac je biljka puzavica tako da mu je potrebna potpora, pritka. Da biste sprečili krastavac da postane gorak ili da prerano ode u seme, morate se osloboditi muških cvetova sa biljke. Oni rastu na stabljici umesto malih krastavaca. Plod se razvija samo iz ženskih cvetova i oni mora-

ju da ostanu na biljci. Možete sejati seme krastavca od marta do maja (na otvorenom od maja kada prođe opasnost od poslednjih mrazeva).

Berba

Krastavac se bere od jula do septembra.

Štetočine i bolesti

Krastavac može napasti plesan. U pitanju je gljivično obolenje. Najbolji način za tretiranje ove bolesti je da uberete oštećeno lišće sa biljke i spalite ga.

Uzgoj pasulja

Porodica: Fabacea

Povrće koje pripada ovoj porodici je: bob, boranija, pasulj i grašak. Sve ove kulture mogu se uzgajati na isti način. Mahunarke (leguminoze) su jedna od retkih porodica biljaka koje proizvode azot na svom korenu (azotofiksatori) i time čine uslugu usevima sledeće godine. Stoga je od velike koristi ostaviti korenje mahunarke da truli u zemlji nakon žetve. Mahunarke sadrže dosta proteina.

Zemljište, sejanje i sadenje

Za uzgoj mahunarke potrebna je zemlja neutralne pH vrednosti (6.5). Ove biljke vole dobro usitnjen kompost dodat zemlji čime se dodatno pomaže zadržavanje vlažnosti. Sejite boraniju direktno u posude veličine 10 x 10 cm. Kako su semenke dosta

velike, posadite ih 3 cm ispod komposta za sadnju. Možete sejati dva semena u posudi na razdaljini od 2 cm.

Kada biljke počnu da se penju, znači da su dovoljno očvrstnule i da ih zatim možete presaditi u trajne leje. Kako su u pitanju biljke puzavice, potrebna im je potpora. Najbolje je da ih vežete uz pritke visoke 2 metra. Mahunarke se mogu sejati i direktno u zemlju, ali tek nakon poslednjeg mraza. Sejite pasulj od maja do jula.

Berba

Pasulj se može brati od jula do oktobra. Pasulj je ukusniji kada je sasvim mlad tj. kada je mahuna duga oko 15 cm. Tada možete jesti zrna pasulja zajedno sa mahunom ili sama zrna.

Štetočine i bolesti

Pasulj oboleva od gljivičnih bolesti. One stvaraju crne tačke na pasulju koje kasnije dobijaju crvene obrise. Čim primetite crne tačke, poprskajte pasulj prirodnim antifungicidom: čaj od rastavića, plavog kamena ili majčine dušice. Odmah uklonite oštećene biljke i spalite ih. Nikada nemojte čuvati seme obolelih biljaka.

Uzgoj krompira

Porodica: Solanaceae

Povrće koje pripada ovoj porodici je: paradajz, plavi patlidžan, paprika i krompir. Ova porodica je deo veće porodice vebilja. Krompir je otrovan kada se jede sirov ili zelen. Krompir je jedna od osnovnih namirnica i ima visok sadržaj vitamina C.

Vrste krompira

Rani krompir ima kraću sezonu gajenja, dok je glavnom usevu potrebno mnogo više vremena da sazri.

Zemljište, sejanje i sađenje

Krompir preferira kiselo zemljište (pH5.5 - 6.5) i voli bogati kompost napravljen od stajnjaka. Krompir se gaji na velikim površinama zemljišta, u brazdama, ali možete koristiti i „metod gume ili džaka”. Dodajte kompost u brazdu i onda smestite krompir na 30 cm razmaka duž brazde. Osigurajte se da su brazde 30 cm udaljene jedne

od drugih. Naspitate brazde sa nešto zemlje i čim su biljke izrasle 20 cm iznad nivoa zemlje u brazdama, počnite da ih zagrcete sa preostalom zemljom. Kako biljke postaju veće, otkopavajte između stabljika krompira i zagrnite ih zemljom još više. Ostavite vrh biljke da štrči. Nastavite da radite ovo dok ne dobijete lepe brazde. Zagrtanje je najlakše raditi ujutru ili uveče jer se lišće biljaka skuplja u tim periodima, čineći lakšim da se zemlja stavi oko stabljike. Zagrtanje se mora raditi dvaput godišnje. „Metod gume ili džaka” podrazumeva gajenje krompira u džakovima ili gumama koji se nasipaju zem-

ljom, prateći rast biljke. U oba slučaja, vi „terate” krompir da raste više. Krompir izbacuje bočne izdanke u raznim slojevima kako raste naviše. I rani i glavni usevi krompira seju se u isto vreme, nakon poslednjeg mraza, od maja do jula.

Berba

Rani krompir je spreman za berbu već u junu/julu. Glavni usevi se skupljaju u septembru/oktobru i obično se čuvaju za zimu.

Štetočine i bolesti

Najozbiljnija bolest koja može zadesiti ovu porodicu povrća je plamenjača. Plamenjača se ne može izlečiti već se unapred sprečava. Zbog toga je potrebno s vremena na vreme prskati biljke prirodnim antifungicidima poput čaja od rastaviča, plavog kamena ili majčine dušice. Prskanje je najbolje obavljati rano ujutru u vreme toplih i vlažnih dana.

Uzgoj luka

Porodica: Liliaceae

Povrće koje pripada ovoj porodici je: beli luk, vlašac, praziluk i crni luk. Svi se gaje na isti način.

Vrste luka

Možete uzgajati lukovice crnog luka koje mogu biti bele i crvene boje, kao i vlašac i mladi luk, koji su nešto manje veličine.

Zemljište, sejanje i sađenje

Luk voli kiselo zemljište (pH 5.5 - 6.5). Zemlja treba da bude dobro uhranjena. Da biste uzgajali dobar luk, nahranite zemlju dobro prethodne jeseni. Sejte luk dvaput godišnje ili kupite arpadžik unapred spre-

man za proletnju sadnju. Sejite luk u zatvorenom prostoru tokom januara i zatim na otvorenom u junu/julu. Seme luka je najbolje sejati u kontejnerima. Kada su biljke visoke 15 cm, počnite sa njihovim očvršćavanjem tako što ćete ih iznosti napolje na određeno vreme tokom sledećih nekoliko nedelja, svakodnevno produžavajući vreme boravka napolju. Na ovaj način, biljke se neće „šokirati“ od hladnoće kada ih zasadite napolju. Rasađujte ih na 15 cm razdaljine u njihovim trajnim leja-

Berba

Luk se bere od avgusta do kraja oktobra. Kada vrhovi poprime braon boju, presavijte pera luka i ostavite ih u tom položaju nedelju dana. Tek onda uberite svoj luk. Unesite luk unutra da se suši nekoliko nedelja odn. sve dok ljuska ne postane papirasta. Ovakav luk se onda može čuvati i skladištiti tokom cele zime.

Štetočine i bolesti

Jedna od opasnosti po vaš usev luka može biti mušica crnog luka. Ona je veoma slična mušici korena šargarepe. Kako mušica crnog luka može skočiti i više od 50 cm, najbolje je da svoj luk potpuno pokrijete gustom mrežicom, zasenom.

Kada gajite luk i šargarepu, gajite ih blizu jedno drugog. U tom slučaju, oni će međusobno zamaskirati mirise, čineći se manje uočljivim mušicama koje se njima hrane. No, bez obzira na to, zasena je i dalje još uvek dobra metoda zaštite vašeg luka.

Uzgoj paradajza

Porodica: Solanaceae

Povrće koje pripada ovoj porodici je: paradajz, plavi patlidžan, paprika i krompir. Paradajz je veoma bogat izvor vitamina i odličan sastojak mnogih ukusnih jela, soseva i supa. Zeleni paradajz može se koristiti i za pravljenje turšije.

Zemljište, sejanje i sađenje

Paradajz voli neutralno zemljište (pH 6.5). Ako paradajz gajite napolju, potrebno je oko četiri meseca toplog vremena sa dosta sunca da dobijete plod. Paradajzu treba dosta kvalitetnog komposta pomešanog sa zemljom. Glistenjak se takođe može koristiti. Paradajz je najbolje prvo sejati u malim kontejnerima od najmanje 5x5x8 cm

veličine. Nakon što nikne, može se presaditi u saksije 15x15 cm veličine, a zatim u trajne leje ili veće posude. Ne zaboraviti da pre konačnog presađivanja prvo ojačate biljke kako smo ranije objasnili i to tek pošto prođe poslednji mraz. Ako paradajz gajite u lejama, razmak između biljaka trebalo bi da bude 40 cm. Još jedan način gajenja paradajza je u velikim saksijama dimenzije 40 x 40 cm. Jednom kada su biljke više od 50 cm vrlo je važno da ih vežete za vertikalnu prtku ili horizontalnu vrpцу. Održavajte biljke tako da budu što urednije. I obavezno uklanjajte „zaperke“ – male bočne izdanke između glavne stabljike i razvijenih grana. Neuredna biljka paradajza imaće manje plodova. Kada uklanjate zaperke i izdanke, pazite da ne uklonite one sa cvetovima jer iz njih se razvijaju plodovi. Paradajz se može

sejati rano, već u januaru u zatvorenom prostoru. U toplijim klimama moguće je sejati ga odmah napolju, ali tek nakon poslednjeg mraza.

Berba

Paradajz se bere od jula do oktobra. Spreman je kada je crvene boje.

Štetočine i bolesti

Kao i kod krompira, najozbiljnija bolest koja napada paradajz je plamenjača. Plamenjača se sprečava, a ne leči. To radite tako što tokom toplog i vlažnog vremena koje pogoduje razvoju plamenjače, biljke prskate prirodnim antifungicidom.

Pokušajte da uzgajate svoje sopstveno povrće, jer ono nije prepuno štetnih hemikalija. Na mnogim kućama u Japanu, iako one mogu biti vrlo male, ljudi još uvek gaje cveće i povrće tako što postavljaju saksije.”

-Anna-

Sejanje (Setva)

Potreban materijal:

- saksije i/ili kontejneri za setvu (vidite sledeći odeljak brošure)
 - zemlja za gornji sloj, fino usitnjena, bez semena, može se kupiti u baštenskim centrima
 - fini kompost
 - šljunak, veći od rupa na saksijama ili kontejnerima
 - organsko seme
- (pogledajte „Plan Setve” kako biste znali kada da sadite)

Kako sejati...

Da biste počeli sa setvom, napunite izabranu posudu za setvu finim kompostom bez semena. Potom, napravite prstom ili štapićem rupu u kompostu. Rupa treba da bude dovoljno duboka da kada postavite jednu semenku u nju, istu možete prekriti slojem zemlje koja je jednaka visini semena (obično je u pitanju veoma tanak sloj zemlje). Pritisnite kompost tako da ulegne dobro oko semena. Činite ovo veoma nežno. Zatim zalijte malo zemlju, vodeći računa da pri tom ne otkrijete seme.

Presadivanje biljaka

Potreban materijal:

- posude: razne vrste recikliranih plastičnih posuda koje se mogu ofarbati, saksije ili gume, zavisno od raspoloživog prostora.
- zemlja
- kompost
- fini kompost bez semena
- šljunak
- sadnice biljaka za presađivanje

Kako presađivati...

Ako na dnu vaših posuda ne postoje rupe, napravite nekoliko tako da voda može da izlazi. Nikada ne ostavljajte posude ravno na zemlji. Uvek stavite mali kamen, štapić ili bilo šta da odignete jednu stranu posude kako bi voda mogla da otiče.

Izabranu posudu napunite šljunkom kako biste pokrili rupe na dnu posude. Ovo se radi zbog drenaže zemlje. Zatim dodajte mešavinu zemlje i komposta koju ste ranije pripremili. Dodajte šaku glistenjaka, ako ga imate. Na kraju, dodajte fini kompost bez semena kao gornji sloj da sprečite razvoj korova koji je u zemlji možda počeo da klija.

Napravite rupu veličine busena biljke koju presađujete. Pre polaganja sadnice u zemlju, nežno razmršite korenje kako bi se ono moglo lako raširiti u svojoj novoj okolini. Zatrpajte koren.

Ako u istu posudu sadite više biljaka, ostavite dovoljno prostora između biljaka, tako da ne smetaju jedna drugoj. Uzmite u obzir veličinu biljaka koju će imati kada su u punom rastu.

Dobro zalijte sadnice tako da voda dospe sve do korena.

Pravljenje glistenjaka

Zašto praviti glistenjak?

Glistenjak (kompost koji prave gliste) je najbolji izvor hranljivih sastojaka za biljke. Idealan je za gajenje u posudama, jer sadrži mnogo mikronutrienata i mikroorganizama koji su važni za rast biljke.

Potreban materijal:

- posuda (oko 20 litara) sa poklopcem
- crevo dugačko 1 metar (prečnika 0,5 cm)
- tegla sa poklopcem
- bilo koja vrsta baštenskog zemljišta
- vlažni materijal za leje (mokri papir iscepan na trake 3 do 5 cm širine, slama ili lišće)
- nešto svežeg komposta
- 50 do 200 glista

Kako da napravite sopstveni glistenjak...

Uzmite posudu i napravite male rupe na strani od posude (npr. ručnom bušilicom). Rupe treba da se nalaze oko 5 cm od dna posude. Na dnu posude, napravite otvor prečnika creva da biste kroz nju postavili crevo tako da zatvori otvor. Kroz crevo otiče tečnost koja se razređuje sa vodom u odnosu 10:1 i zatim služi kao odlična tečna hrana za biljke. Postavite crevo u otvor.

Napravite otvor iste veličine na poklopcu tegle i stavite drugi kraj creva u nju. Napunite posudu vlažnim materijalom (usitnjen karton, papir, treset), ali tako da materijal ostane rastresit. Dodajte par šaka zemlje ili postojećeg glistenjaka. Zatim dodajte pripremljene gliste i svež komposta. Prekrijte poklopcem.

Vodite računa da ne prejedate i ne izglednujete gliste. Na primer, ako koristite malu posudu (15 x 15 x 15 cm), gliste hranite jednom nedeljno. Dovoljno je da obraćajte pažnju na gliste i vremenom ćete razviti osećaj za njih. Trudite se da materijal u posudi uvek bude vlažan, ali ni previše. Ako se materijal isuši, gliste će pobeći!

Uzgoj u gumama

Zašto gajiti biljke u gumama?

Krompir je najbolja biljka za gajenje u gumama zbog njegovog načina rasta. Krompiru niču izdanci ispod zemlje, koji nose plodove – krompire. Stabljika krompira raste vertikalno. Kad god dodate gumu na prethodnu, biljka će nastaviti da raste naviše, donoseći više plodova zbog novih bočnih izdanaka. Na kraju, sve što treba da uradite je da razdvojite gume, jednu po jednu i ispraznite ih. One će biti pune krompira! Zadivljujuće je koliko mnogo krompira možete dobiti na tako malom prostoru. Sva zemlja koja preostane posle korišćenja ovog metoda može se ponovo koristiti.

Potreban materijal:

- plastični pokrivač (najlon, cirada) da zaštiti pod vašeg balkona ili smeđi karton ako gajite krompir u bašti
- 4 ili 5 starih automobilskih guma, sličnih veličina (često se mogu naći besplatno u automehaničarskim radnjama ili kod vulkanizera)
- zemlja
- semenski krompir
- kompost ili glistenjак

Kako uzgajati krompir u gumama...

Stavite plastični pokrivač na pod balkona. Ako planirate uzgoj krompira u bašti ili na travnjaku, onda koristite smeđi karton kao podlogu za gume. Ovo će zaustaviti rast korova.

Stavite prvu gumu na svoj balkon ili u baštu i ispunite je zemljom i kompostom.

U jednu gumu stavite tri semenska krompira na jednakoj udaljenosti i pokrijte ih slojem zemlje i komposta.

Kako biljke krompira rastu, dodajte sledeće gume na prethodne. Svaki put kad dodate gumu, zagrnite stabljiku krompira dodatnim slojem zemlje. Slažite gume dalje kako se biljka razvija nagore. I tako do maksimalnih 5 guma. Tada rasturite konstrukciju i sakupite svoje krompire!

JUGEND für Europa
Deutsche Agentur JUGEND IN AKTION

Beograd
www.beograd.rs

Ovaj projekat je finansiran uz podršku Evropske Komisije. Ova publikacija sadrži poglede autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih ovde.
Prevod i štampu baštovanskog priručnika na srpskom omogućio je Sekretarijat za zaštitu životne sredine Grada Beograda.